

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור (שיעור מס' 131)

שם המרצה הרב דוב ברקוביץ (כתובת דוא"ל – dovtzip@neto.net.il)

1. משנה, מסכת ידים ג, ה

כל כתבי הקדש מטמאין את הידים. שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים. רבי יהודה אומר: שיר השירים מטמא את הידים, וקהלת מחלקת; רבי יוסי אומר: קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלקת; רבי שמעון אומר: קהלת מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל.

אמר רבי שמעון בן עזאי: מקבל אני מפי שבועים ושנים זקן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בשיבה, ששיר השירים וקהלת מטמאין את הידים. אמר רבי עקיבא, חס ושלום, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם כלו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים. ואם נחלקו, לא נחלקו אלא על קהלת. אמר רבי יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא, כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו.

2. מדרש רבה שיר השירים - פרשה ג פסקה כה

"בעטרה שעטרה לו אמר" - אמר רב יוחנן: שאל רבי שמעון בר יוחאי את רבי אלעזר ברבי יוסי, אמר לו: אפשר ששמעת מאביך מהו, בעטרה שעטרה לו אמר? אמר לו: הן! אמר לו: היאך? אמר לו: [משל] למלך שהייתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי [מאוד], והיה קורא אותה "בת", ולא זז מחבבה עד שקרא אותה "אחות", ולא זז מחבבה עד שקרא אותה, אמר. כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן "בתי" הה"ד (תהלים מ"ה), "שמעי בת וראי"; ולא זז מחבבן עד שקראן "אחות" שנאמר (שיר השירים ה'), "פתחי לי אחותי רעיתי"; ולא זז מחבבן עד שקראן "אמי" שנאמר (ישעיה נ"א), "הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו" - "ולאמי" כתיב. עמד רשב"י ונשקו על ראשו ואמר: אלו לא באתי אלא לשמוע מפיד הטעם הזה דיי.

אמר רבי חנינא בר יצחק: חזרנו על כל המקרא כולה ולא מצינו שעשתה בת שבע עטרה לשלמה בנה, ואת אמרת "בעטרה שעטרה לו אמר"?! אלא מה עטרה הזו מקובעת באבנים טובות ומרגליות, כך היה אהל מועד מצויין בתכלת וארגמן ובתולעת השני ובשש.

3. משנה, מסכת תענית ד, ח

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לביש את מי שאין לו. כל הכלים טעונין טבילה. ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים. ומה היו אומרות: "בחור, שא נא עיניך וראה, מה אתה בורר לך. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה". (משלי לא), "שקר החן והבל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל", ואומר, "תנו לה מפרי ידך, ויהללה בשערים מעשיה". וכן הוא אומר, (שיר השירים ג), "צאנינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו" - "ביום חתנתו", זו מתן תורה; "וביום שמחת לבו", זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בקמינו. אמן.

4. רש"י לשיר השירים ז, ו

"דלת ראשך" - על שם שהקליעה מודלת על גובה הראש. "מלך אסור ברהטים" - שמו של מקום קשור בתלתלים שנאמר (במדבר ו), "נזר אלהיו על ראשו". "רהטים" - קור' נץ בלעז, כן קורין לתלתלי האזורות שקושרין בהן החגורות. ד"א - "מלך אסור ברהטים" - הק"בה נקשר באהבה במצות ובריצות שאתם רצים לפניו.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

5. דעת מקרא, שם

"ודלת ראשך" – מקלעת שער, לשון קליעה שזירה אריגה. "כארגמן" – כמראה חוטים או ארג של ארגמן.
"מלך אסור ברהטים" – ביטוי סתום. יש מפרשים שכינה את ראשה "מלך", ו"ברהטים" מפרשים לפי עניינו: בתלתלי השער (הערה) – משום שתלתלים מראיהם כגלים, ומעוררים זכר של המים ברהטים, שהצאן שותות, שם ותשוקתן מתעוררת), וכנה את הראש כ"מלך" האסור בהם? ויש מפרשים "מלך" – מלך ממש, והכוונה שהמלך בעצמו, לו היה רואה את הרעיה, היה מתאוה להיות אסור בתלתליה.

6. ספר הזוהר א, פח ע"א

"אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם" וגו' - רבי יהודה פתח: (שיר השירים ז, יא), "אני לדודי ועלי תשוקתו" - הא אוקמוה [הרי פירשנו אותה]. אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא [שהרי לא מתעורר של מעלה עד שמתעורר של מטה] - וברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא [והברכות של מעלה לא נמצאות אלא בנה שיש בו ממשות], ולא איהו ריקניא.

7. שם, פח ע"ב

(תא חזי: משלחן דלחם הפנים, דברכאן נפקין מתמן ומזונא לעלמא, לא בעי לאשתכחא ריקניא אפילו רגעא חדא, בגין דלא יסתלקון ברכאן מתמן, אוף הכי לא מברכין על שלחן ריקניא, דהא ברכאן דלעילא לא שריין על שלחן ריקניא).
תא חזי [בוא וראה]: מה כתיב, "אני לדודי ועלי תשוקתו" – "אני לדודי", בקדמיתא [בתחילה], ולבתר [ולאחר מכן] "ועלי תשוקתו". "אני לדודי", לאתקנא ליה דוכתא בקדמיתא [לתקן לו מקום תחילה], ולבתר "ועלי תשוקתו".
דבר אחר: "אני לדודי", דהא תנינן שכינתא לא אשתכחת עמהון דחייביא [שהרי למדנו שהשכינה לא נמצאת עם אותם החוטאים]. כיון דאתי בר נש לאתדכאה ולמקרב גביה דקב"ה [כיון שבא בן אדם להיטהר ולהתקרב לגבי קדוש ברוך הוא], כדין שכינתא שריא עליה [כך השכינה שורה עליה], הדה הוא דכתיב, "אני לדודי" בקדמיתא, "ועלי תשוקתו" לבתר אתי בר נש לאתדכאה מדכאין.